

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2021/97

Karar Sayısı : 2022/36

Karar Tarihi : 24/3/2022

R.G. Tarih – Sayı : 8/6/2022 - 31860

İPTAL DAVASINI AÇAN: Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri Engin ALTAY, Özgür ÖZEL, Engin ÖZKOÇ ile birlikte 131 milletvekili

İPTAL DAVASININ KONUSU: 9/7/2021 tarihli ve 7332 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesiyle 24/6/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'na eklenen 28/A maddesinin sekizinci fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa'nın 2., 5., 7., 10., 13., 17., 36., 40., 56., 63., 74., 90. ve 123. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline ve yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talebidir.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un 12. maddesiyle 5199 sayılı Kanun'a eklenen, iptali talep edilen kuralın da yer aldığı 28/A maddesi şöyledir:

“Adli cezalar

MADDE 28/A- (Ek:9/7/2021-7332/12 md.)

Nesli yok olma tehlikesi altında olan bir hayvanı öldüren kişi bir yıldan beş yıla kadar hapis cezası; bir hayvan neslini yok eden kişi beş yıldan on yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

12 nci madde kapsamındaki hayvan kesimleri ile 13 üncü maddenin birinci fıkrasında belirtilen hususlar dışında bir ev hayvanını veya evcil hayvanı kasten öldüren kişi altı aydan dört yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

Hayvanlara cinsel saldırıda bulunan veya tecavüz eden kişi altı aydan üç yıla kadar hapis ve yüz günden az olmamak üzere adli para cezası ile cezalandırılır.

14 üncü maddenin birinci fıkrasının (m) bendinde düzenlenen yasağa aykırı davranmak suretiyle bir ev hayvanına veya evcil hayvana işkence eden veya acımasız ve zalimce muamelede bulunan kişi altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

11 inci maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi saklı kalmak üzere, hayvanları dövüştüren kişi üç aydan iki yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

Maddede düzenlenen suçların birden fazla hayvana karşı aynı anda işlenmesi durumunda verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Maddede düzenlenen suçların veteriner hekim, veteriner sağlık teknisyeni, hayvan koruma gönüllüsü, hayvan koruma derneği üyeleri, hayvan koruma vakfı üyeleri veya hayvanlara bakmak yahut onları korumakla görevlendirilen kişiler tarafından işlenmesi durumunda verilecek ceza yarı oranında artırılır.

Sahibi tarafından işlenen suçlar da dahil olmak üzere bu maddede belirtilen suçların işlenmesi halinde soruşturma yapılması Tarım ve Orman Bakanlığının il veya ilçe müdürlükleri tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlıdır. Bu başvuru muhakeme şartı niteliğindedir. Suçüstü halinde ise soruşturma genel hükümlere göre yapılır. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarda belirtilen suçların başka bir kişi tarafından sahipli hayvana karşı işlenmesi halinde hayvan sahibinin şikayeti üzerine de soruşturma yapılır.

Maddede düzenlenen suçlara konu olan ve 24 üncü madde uyarınca el konulan kedi ve köpekler ile Bakanlıkça uygun görülen diğer hayvanlar koruma altına alınarak bakımevi bulunan en yakın belediye tarafından hayvan bakımevine götürülür.”

B. İlgili Görülen Kanun Hükümleri

5199 sayılı Kanun'un;

1. 11. maddesinin ikinci fıkrası şöyledir:

“Hayvanları başka bir canlı hayvanla dövüştürmek yasaktır. Folklorik amaca yönelik, şiddet içermeyen geleneksel gösteriler, Bakanlığın uygun görüşü alınarak il hayvanları koruma kurullarından izin alınmak suretiyle düzenlenebilir.”

2. 12. maddesi şöyledir:

“Hayvanların kesimi

Madde 12- Hayvanların kesilmesi; dini kuralların gerektirdiği özel koşullar dikkate alınarak hayvanı korkutmadan, ürkütmeden, en az acı verecek şekilde, hijyenik kurallara uyularak ve usulüne uygun olarak bir anda yapılır. Hayvanların kesiminin ehliyetli kişilerce yapılması sağlanır.

Dini amaçla kurban kesmek isteyenlerin kurbanlarını dini hükümlere, sağlık şartlarına, çevre temizliğine uygun olarak, hayvana en az acı verecek şekilde bir anda kesimi, kesim yerleri, ehliyetli kesim yapacak kişiler ve ilgili diğer hususlar Bakanlık, kurum ve kuruluşların görüşü alınarak, Diyanet İşleri Başkanlığının bağlı olduğu Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.”

3. 13. maddesinin birinci fıkrası şöyledir:

“Kanunî istisnalar ile tıbbî ve bilimsel gerekçeler ve gıda amaçlı olmayan, insan ve çevre sağlığına yönelik önlenemez tehditler bulunan acil durumlar dışında yavrulama, gebelik ve süt anneliği dönemlerinde hayvanlar öldürülemez.”

4. 14. maddesinin ilgili kısmı şöyledir:

“Yasaklar

Madde 14- Hayvanlarla ilgili yasaklar şunlardır:

...

m) (Ek:9/7/2021-7332/5 md.) Hayvanlara işkence yapmak veya acımasız ve zalimce muamelede bulunmak.

...”

II. İLK İNCELEME

Esas Sayısı : 2021/97

Karar Sayısı : 2022/36

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Engin YILDIRIM, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Yıldız SEFERİNOĞLU, Selahattin MENTEŞ, Basri BAĞCI ve İrfan FİDAN'ın katılımlarıyla 22/9/2021 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine, yürürlüğü durdurma talebinin esas inceleme aşamasında karara bağlanmasına OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Dava dilekçesi ve ekleri, Raportör Fatma KARAMAN ODABAŞI tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, dava konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

A. Anlam ve Kapsam

3. Hayvanların korunması, gözetilmesi, mağduriyetlerinin önlenmesi amacıyla yapılacak düzenlemeler, denetimler, sınırlamalar, alınacak tedbirler, yükümlülükler ve uygulanacak yaptırımlar bu konuda genel kanun niteliğindeki 5199 sayılı Kanun'la düzenlenmiştir. Söz konusu Kanun'un 28/A maddesinde de suç teşkil eden eylemlere, adli cezalara ve bunların uygulanmasına ilişkin usul ve esaslara yer verilmiştir.

4. Anılan maddenin birinci fıkrasında, nesli yok olma tehlikesi altında olan bir hayvanın öldürülmesinin veya bir hayvanın neslinin yok edilmesinin hapis cezasıyla cezalandırılması öngörülmüştür.

5. Maddenin ikinci fıkrası, Kanun'un 12. maddesi kapsamındaki hayvan kesimleri ile 13. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususlar dışında bir ev hayvanının veya evcil hayvanın kasten öldürülmesine ilişkindir. 12. maddede hayvanların kesilmesi ile dini amaçlı kurban kesimlerinde uygulanacak usul ve esaslar düzenlenmiş; 13. maddenin birinci fıkrasında ise kural olarak yavrulama, gebelik ve süt anneliği dönemlerinde hayvanların öldürülemeyeceği belirtilmiştir.

6. *Ev hayvanı* ve *evcil hayvan* ibarelerinden ne anlaşılması gerektiği ise Kanun'un 3. maddesinin (e) ve (ı) bentlerinde ifade edilmiştir. Buna göre *evcil hayvan* insan tarafından kültüre alınmış ve eğitilmiş hayvanları; *ev hayvanı* gerçek veya tüzel kişiler tarafından özellikle evde, iş yerlerinde ya da arazisinde özel ilgi ve refakat amacıyla muhafaza edilen, bakımı ve sorumluluğu sahiplerince üstlenilen her türlü hayvanı ifade etmektedir. Bu kapsamda 28/A maddesinin ikinci fıkrası hayvanların kesimi ve öldürülmesiyle ilgili olarak Kanun'la izin verilmiş olan uygulamalar dışında bir ev hayvanını veya evcil hayvanı kasten öldüren kişinin hapis cezasıyla cezalandırılmasını hükme bağlamaktadır.

7. Üçüncü fıkrada da hayvanlara cinsel saldırıda bulunulması veya tecavüz edilmesi hâlinde bu eylemleri gerçekleştiren kişilerin hapis ve adli para cezası ile cezalandırılmaları öngörülmüştür.

8. Dördüncü fıkra, Kanun'un 14. maddesinin (m) bendinde düzenlenen yasağa aykırı davranmak suretiyle bir ev hayvanına veya evcil hayvana işkence edilmesi veya acımasız ve zalimce muamelede bulunulmasına ilişkindir. 14. maddede hayvanlarla ilgili yasaklar düzenlenmiş ve bu kapsamda (m) bendinde hayvanlara işkence yapmanın veya acımasız ve zalimce muamelede bulunmanın yasak olduğu ifade edilmiştir. Bu itibarla 28/A maddesinin dördüncü fıkrası bir ev hayvanına veya evcil hayvana işkence eden veya acımasız ve zalimce muamelede bulunan kişinin hapis cezası ile cezalandırılmasını hüküm altına almaktadır.

9. Beşinci fıkra ise hayvanların dövüştürülmesine ilişkin olup Kanun'un 11. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi saklı kalmak üzere hayvanları dövüştüren kişilerin hapis cezası ile cezalandırılmalarını öngörmektedir. 11. maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde folklorik amaca yönelik şiddet içermeyen geleneksel gösterilerin Tarım ve Orman Bakanlığının (Bakanlık) uygun görüşü alınarak il hayvanları koruma kurullarından izin alınmak suretiyle düzenlenebileceği belirtilmiştir. Buna göre beşinci fıkra gerekli görüş ve izinler alınmak suretiyle gerçekleştirilen folklorik amaca yönelik şiddet içermeyen geleneksel gösteriler dışında hayvanların dövüştürülmesini suç olarak düzenlemektedir.

10. Maddenin sekizinci fıkrası, maddede düzenlenen adli suçların soruşturma usul ve esaslarını düzenlemektedir. Anılan fıkranın dava konusu birinci cümlesinde sahibi tarafından işlenen suçlar da dâhil olmak üzere maddede belirtilen suçların işlenmesi hâlinde soruşturma yapılmasının Bakanlığın il veya ilçe müdürlükleri tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlı olduğu öngörülmüştür. Fıkranın ikinci cümlesinde de bu başvurunun muhakeme şartı niteliğinde olduğu belirtilmiştir. Fıkranın devamında ise suçüstü hâlinde soruşturmanın genel hükümlere göre yapılacağı; ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci fıkralarda belirtilen suçların başka bir kişi tarafından sahipli hayvana karşı işlenmesi hâlinde ise hayvan sahibinin şikâyeti üzerine de soruşturma yapılacağı belirtilmiştir.

11. Bakanlığın görev ve yetkileri 10/7/2018 tarihli ve 30474 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (1) numaralı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde düzenlenmiştir. Anılan CBK'nın 410. maddesi ve ilgili diğer maddelerine göre Bakanlık; hayvan refahının sağlanması, hayvansal üretimin geliştirilmesi, doğanın, hayvanların, biyolojik çeşitliliğin, av ve yaban hayatının korunması, geliştirilmesi, bu alanlarda gerekli çalışmaların ve denetimlerin yapılması, çalışmaların yürütülmesi gibi konularda görevli ve yetkilidir.

12. 4/12/2014 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 2. maddesinde ise suçüstü hâlinin işlenmekte olan suç, henüz işlenmiş olan fiil ile fiilin işlenmesinden hemen sonra kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalanan kişinin işlediği suç veya fiilin pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanan kimsenin işlediği suç ifade ettiği belirtilmiştir.

13. Buna göre dava konusu kural, nesli yok olma tehlikesi altında olan bir hayvanın öldürülmesi, bir hayvan neslinin yok edilmesi, hayvanların kesimi ve öldürülmesiyle ilgili olarak 5199 sayılı Kanun'la izin verilmiş olan uygulamalar dışında bir ev hayvanının veya evcil hayvanın kasten öldürülmesi, hayvanlara cinsel saldırıda bulunulması veya tecavüz edilmesi, bir ev hayvanına veya evcil hayvana işkence edilmesi veya acımasız ve zalimce muamelede bulunulması ile anılan Kanun'a aykırı olarak hayvanların dövüştürülmesi suçlarında soruşturma yapılmasının Bakanlığın il veya ilçe müdürlükleri tarafından yazılı başvuruda bulunulmasına bağlı olduğunu hükme bağlamaktadır.

14. Ayrıca dava konusu kuralın devamında Bakanlığın il veya ilçe müdürlüklerince yapılacak yazılı başvurunun muhakeme şartı niteliğinde olduğu ifade edildiğinden yazılı başvuru şartı gerçekleşmeden anılan suçlar yönünden kovuşturma yapılması da kural olarak mümkün olmayacaktır.

15. Ancak 5271 sayılı Kanun'un 2. maddesinde tanımlanan suçüstü hâli ile 5199 sayılı Kanun'un 28/A maddesinde suç olarak düzenlenen bazı eylemlerin başka bir kişi tarafından sahipli hayvana karşı işlenmesi durumu dava konusu kuralın istisnasını oluşturmaktadır. Buna göre suçüstü hâlinde soruşturma genel hükümlere göre yapılacağından Bakanlığın il veya ilçe müdürlükleri

tarafından yazılı başvuru şartı aranmaksızın Cumhuriyet savcısınca resen soruşturma başlatılabilecek; 28/A maddesinde düzenlenen hayvanlara yönelik kasten öldürme, cinsel saldırı veya tecavüz, işkence, acımasız ve zalimce muamele ve dövüştürmeye ilişkin suçların başka bir kişi tarafından sahipli hayvana karşı işlenmesi hâlinde de hayvan sahibinin şikâyeti üzerine soruşturma yapılacaktır.

B. İptal Talebinin Gerekçesi

16. Dava dilekçesinde özetle; hayvanlara karşı işlenen suçlar bakımından genel soruşturma usulünden ayrılarak yeni bir muhakeme şartı getirilmesinin haklı bir nedeninin bulunmadığı, sağlıklı ve dengeli çevrenin unsurlarından olan hayvanların korunmaları bakımından onlara karşı işlenen suçların da adli makamlarca etkin bir şekilde soruşturulması gerektiği, kuralla hayvanları koruma kapsamının önemli ölçüde daraltıldığı, hayvanların korunmasına yönelik ihdas edilen suç tiplerinden beklenen kamusal yararın önemli ölçüde etkisizleştirilerek ortadan kaldırıldığı, bu durumun hayvan haklarını koruyan uluslararası sözleşmelerle de bağdaşmadığı, kuralla adli sürece idari müdahalede bulunulduğu, hangi durumlarda yazılı başvuru yapılacağına kuralda belirlenmediği, bu itibarla belirli ve öngörülebilir olmayan kuralın keyfiliğe neden olabileceği, hayvanlara karşı suç işleyen kişilerin yargılama ve cezalandırma bakımından diğer suç tiplerini işleyen kişilerden kapsamlı ve belirgin bir şekilde ayrılmasının eşitlik ilkesiyle bağdaşmadığı belirtilerek kuralın Anayasa'nın 2., 5., 7., 10., 13., 17., 36., 40., 56., 63., 74., 90. ve 123. maddelerine aykırı olduğu ileri sürülmüştür.

C. Anayasa'ya Aykırılık Sorunu

17. Anayasa'nın 2. maddesinde belirtilen hukuk devleti; eylem ve işlemleri hukuka uygun, insan haklarına saygılı, bu hak ve özgürlükleri koruyup güçlendiren, her alanda adil bir hukuk düzeni kurup bunu geliştirerek sürdüren, hukuki güvenliği sağlayan, Anayasa'ya aykırı durum ve tutumlardan kaçınan, hukuk kurallarıyla kendini bağlı sayan ve yargı denetimine açık olan devlettir.

18. Hukuk devletinin temel unsurlarından biri de *belirtilik* ilkesidir. Bu ilkeye göre yasal düzenlemelerin hem kişiler hem de idare yönünden herhangi bir duraksamaya ve kuşkuya yer vermeyecek şekilde açık, net, anlaşılır ve uygulanabilir olması, ayrıca kamu otoritelerinin keyfi uygulamalarına karşı koruyucu önlem içermesi gerekir. Belirtilik ilkesi hukuksal güvenlikle bağlantılı olup kişinin kanundan belirli bir kesinlik içinde hangi somut eylem ve olguya hangi hukuksal yaptırımın veya sonucun bağlandığını, bunların idareye hangi müdahale yetkisini verdiğini bilmesini zorunlu kılmaktadır. Kişi ancak bu durumda kendisine düşen yükümlülükleri öngörebilir ve davranışlarını ayarlayabilir. Hukuki güvenlik ilkesi bireylerin tüm eylem ve işlemlerinde devlete güven duyabilmesini, devletin de yasal düzenlemelerde bu güven duygusunu zedeleyici yöntemlerden kaçınmasını gerekli kılar (AYM, E.2015/22, K.2015/37, 1/4/2015, AYM, E.2020/80, K.2021/34, 29/4/2021, § 25).

19. Dava konusu kural sahibi tarafından işlenen suçlar da dâhil olmak üzere 5199 sayılı Kanun'un 28/A maddesinde belirtilen suçların işlenmesi hâlinde soruşturma yapılmasını Bakanlığın il veya ilçe müdürlükleri tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulması şartına bağlamaktadır.

20. Kuralda başvuru şartının hangi suçlar bakımından aranacağına, başvurunun yapılmaması durumunda hangi işlemlerin gerçekleştirilemeyeceğinin, başvurunun kim tarafından, ne şekilde, nereye yapılması gerektiğinin, niteliği ve ceza muhakemesi alanındaki etki ve sonuçlarının herhangi bir tereddüde yer vermeyecek şekilde açık ve net olarak düzenlendiği gözetildiğinde kuralın belirli ve öngörülebilir olduğu anlaşılmaktadır.

21. Hukuk devletinde ceza ve ceza yerine geçen güvenlik tedbirlerine ilişkin kurallar Anayasa'ya aykırı olmamak üzere ülkenin sosyal, kültürel yapısı, ahlaki değerleri ve ekonomik hayatın gereksinimlerini gözönüne alan suç ve ceza politikasına göre belirlenir. Kanun koyucu izlediği suç ve ceza politikası gereği cezalandırma yetkisini kullanırken ceza hukukuna ilişkin anayasal ilkelere bağlı kalmak koşuluyla toplumda hangi eylemlerin suç sayılacağı, bunun hangi tür ve ölçüdeki ceza yaptırımını ile karşılanacağı, nelerin ağırlaştırıcı veya hafifletici sebep olarak kabul edilebileceği konularında takdir yetkisine sahiptir. Aynı şekilde ceza ve ceza muhakemesi alanında sistem tercihinde bulunulması da izlenen suç ve ceza siyaseti ile ilgilidir. Kanun koyucunun bu konudaki tercih ve takdirinin yerindeliliğinin incelenmesi, anayasal denetimin kapsamı dışında kalmaktadır. Bununla birlikte kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında öngördüğü düzenleme adil ve hakkaniyete uygun olmalıdır.

22. Anayasa'nın 56. maddesinde herkesin, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğu belirtilmiş; çevreyi geliştirmenin, çevre sağlığını koruma ve çevre kirlenmesini önlemenin devletin ve vatandaşların ödevi olduğu ifade edilmiştir.

23. Hayvanlar varlıkları itibarıyla sağlıklı ve dengeli bir çevrenin unsurlarındandır. Bu bağlamda anılan Kanun'un 28/A maddesinde hayvanların varlıklarının, yaşamlarının ve haklarının etkili bir şekilde korunması ile hayvanlara yönelik haksız eylemlere karşı caydırıcılığın sağlanması amacıyla Kanun'a aykırı olarak gerçekleştirilen bazı eylemler suç olarak düzenlenmiş; bu kapsamdaki suçlar yönünden soruşturma yapılması ise dava konusu kuralla yazılı başvuru şartına bağlanmıştır.

24. Hayvanlara karşı işlenen suçlarda soruşturma yapılmasının Bakanlığın taşra teşkilatını oluşturan il ve ilçe müdürlüklerinin yazılı başvuruda bulunması şartına bağlanması suretiyle genel soruşturma usulünden farklı bir usulün belirlenmesi Anayasal sınırlar içinde kalmak kaydıyla kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamındadır.

25. Bununla birlikte kanun koyucu, anılan takdir yetkisi kapsamındaki bu düzenlemeleri yaparken hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan ölçülülük ilkesiyle bağlıdır. Bu ilke ise *elverişlilik*, *gereklilik* ve *orantılılık* olmak üzere üç alt ilkeden oluşmaktadır. *Elverişlilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç için elverişli olmasını, *gereklilik* getirilen kuralın ulaşılmak istenen amaç bakımından gerekli olmasını, *orantılılık* ise getirilen kural ile ulaşılmak istenen amaç arasında olması gereken ölçüyü ifade etmektedir. Bir kuralda öngörülen düzenleme ile ulaşılmak istenen amaç arasında da *ölçülülük ilkesi* gereğince makul bir dengenin bulunması zorunludur.

26. Kuralın, suç teşkil edebilecek eylemlerin suç oluşturmayan diğer olaylardan ilk aşamada ayrıştırılarak yalnızca suç teşkil edebilecek eylemler yönünden soruşturma yapılmasının sağlanması ve bu şekilde adli makamların gereksiz emek ve zaman kayıplarının önlenmesi amacıyla ihdas edildiği anlaşılmaktadır.

27. Bu bağlamda kuralla getirilen yazılı başvuru şartı soruşturma ve kovuşturma aşamalarının sağlıklı, etkin ve adil bir şekilde yürütülmesine, soruşturma ve kovuşturmanın makul sürelerde tamamlanmasına ve bunlara ilişkin maliyetlerin düşürülmesine katkı sunabilecektir. Nitekim Anayasa'nın 141. maddesinin dördüncü fıkrasında da "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir*" hükmüne yer verilmiştir. Anılan hususlar gözetildiğinde kuralın ulaşılmak istenen amaç yönünden elverişli ve gerekli olmadığı söylenemez.

28. Kanun kapsamındaki suçlar bakımından soruşturma yapılması her durum ve koşulda yazılı başvuru şartına bağlanmamış, dava konusu kuralın düzenlendiği fıkrafta yazılı başvuru koşulunun istisnalarına da yer verilmiştir. İlk olarak suçüstü hâlinde soruşturmanın genel hükümlere göre yapılacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda Kanun'da suç olarak düzenlenen eylemlerin işlenmekte

olduğu, henüz işlendiği, işlenmesinden hemen sonra failin kolluk, suçtan zarar gören veya başkaları tarafından takip edilerek yakalandığı, failin eylemi pek az önce işlendiğini gösteren eşya veya delille yakalanması hâllerinde Cumhuriyet savcısınca derhâl harekete geçilerek resen soruşturma yapılabilecektir. Ayrıca sahipli hayvana karşı suç teşkil eden kasten öldürme, cinsel saldırıda bulunma, tecavüz etme, işkence yapma, acımasız ve zalimce muamelede bulunma ve dövüştürme eylemlerinin gerçekleştirilmesi hâlinde de hayvan sahibinin şikâyeti üzerine soruşturma yapılacak olup yazılı başvuru şartı aranmayacaktır.

29. Dava dilekçesinde yazılı başvuru şartı getirilmesinin bu yetkinin kullanılması bakımından keyfi uygulamalara neden olacağı iddia edilmiş ise de yazılı başvuruda bulunma Bakanlığın il ve ilçe müdürlüklerine Kanun’la verilen bir yetkinin kullanılması ve görevin yerine getirilmesi niteliğindedir. Bu bakımdan verilen görev ve yetkinin kullanılmamasının veya gerektiği şekilde yerine getirilmemesinin ilgili kişilerin sorumluluklarının doğmasına sebebiyet vereceğinde şüphe bulunmamaktadır. Nitekim görevin gereklerine aykırı hareket edilmesi, görevin gereklerini yapmakta ihmal veya gecikme gösterilmesi, soruşturma ve kovuşturmayı gerektiren bir suçun işlendiğinin görevle bağlantılı olarak öğrenilmesine rağmen yetkili makamlara bildirimde bulunulmaması gibi hâller ceza hukuku bağlamında suç teşkil edebileceği gibi yetkililerin idari ve hukuki sorumluluğunu da gerektirebilecektir. Anılan düzenlemeler de dikkate alındığında kuralın keyfi olarak uygulanmasına karşı gerekli yasal güvencelerin öngörüldüğü anlaşılmaktadır.

30. Bu itibarla kuralda ulaşılmak istenen amaç ve araç arasında bulunması gereken makul denge gözetildiğinden kanun koyucunun takdir yetkisi kapsamında öngördüğü kuralın orantısız olmadığı dolayısıyla ölçülülük ilkesine aykırı bir yönünün bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

31. Anayasa’nın 10. maddesinde “*Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir./ Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz./ Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz./ Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz./ Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.*” denilmek suretiyle kanun önünde eşitlik ilkesine yer verilmiştir.

32. Anayasa’nın anılan maddesinde belirtilen *kanun önünde eşitlik ilkesi* hukuksal durumları aynı olanlar için söz konusudur. Bu ilke ile eylemler değil hukuksal eşitlik öngörülmüştür. Eşitlik ilkesinin amacı aynı durumda bulunan kişilerin kanunlar karşısında aynı işleme bağlı tutulmalarını sağlamak, ayırım yapılmasını ve ayrıcalık tanınmasını önlemektir. Bu ilkeyle, aynı durumda bulunan kimi kişi ve topluluklara ayrı kurallar uygulanarak kanun karşısında eşitliğin ihlali yasaklanmıştır. Kanun önünde eşitlik, herkesin her yönden aynı kurallara bağlı tutulacağı anlamına gelmez. Durumlarındaki özellikler, kimi kişiler ya da topluluklar için değişik kuralları ve uygulamaları gerektirebilir. Aynı hukuksal durumlar aynı, ayrı hukuksal durumlar farklı kurallara bağlı tutulursa Anayasa’da öngörülen eşitlik ilkesi zedelenmez.

33. Eşitlik ilkesi yönünden yapılacak anayasallık denetiminde öncelikle Anayasa’nın 10. maddesi çerçevesinde aynı ya da benzer durumda bulunan kişilere farklı muamele yapıp yapılmadığı tespit edilmeli, bu kişiler arasında farklılık gözetilip gözetilmediği belirlenmelidir. Yapılacak bu belirlemenin ardından ise farklı muamelenin nesnel ve makul bir temele dayanıp dayanmadığı ve ölçülü olup olmadığı hususları irdelenmelidir. Ölçülülük ilkesi, amaç ve araç arasında hakkaniyete uygun bir dengenin bulunması gereğini ifade eder. Diğer bir ifadeyle bu ilke, farklı muamelenin öngörülen objektif amaç ile orantılı olmasını gerektirmektedir.

34. Ceza hukuku bağlamında her bir suç kategorisinin etki, sonuç ve neticeleri ile cezalandırılmaları bağlamında korunan hukuki yararın birbirinden farklı olduğu açıktır. Buna göre hayvanlara karşı suç işleyen kişiler ile diğer suç tiplerini gerçekleştiren kişilerin karşılaştırma yapmaya müsait şekilde aynı veya benzer durumda oldukları söylenemez. Farklı durumda olanların farklı hukuksal düzenlemelere tabi olmalarının ise eşitlik ilkesiyle bağdaşmayan bir yönü bulunmamaktadır.

35. Açıklanan nedenlerle kural Anayasa'nın 2., 10. ve 56. maddelerine aykırı değildir. İptal talebinin reddi gerekir.

Zühtü ARSLAN bu görüşe katılmamıştır.

Kuralın Anayasa'nın 5., 7., 13., 17., 36., 40., 63., 74., 90. ve 123. maddeleriyle ilgisi görülmemiştir.

IV. YÜRÜRLÜĞÜN DURDURULMASI TALEBİ

36. Dava dilekçesinde özetle, dava konusu kuralın uygulanması hâlinde telafisi güç veya imkânsız zararların doğabileceği belirtilerek yürürlüğünün durdurulmasına karar verilmesi talep edilmiştir.

9/7/2021 tarihli ve 7332 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesiyle 24/6/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'na eklenen 28/A maddesinin sekizinci fıkrasının birinci cümlesine yönelik iptal talebi 24/3/2022 tarihli ve E.2021/97, K.2022/36 sayılı kararla reddedildiğinden bu cümleye ilişkin yürürlüğün durdurulması talebinin REDDİNE 24/3/2022 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V. HÜKÜM

9/7/2021 tarihli ve 7332 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ile Türk Ceza Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun'un 12. maddesiyle 24/6/2004 tarihli ve 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'na eklenen 28/A maddesinin sekizinci fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına ve iptal talebinin REDDİNE Zühtü ARSLAN'ın karşıoyu ve OYÇOKLUĞUYLA 24/3/2022 tarihinde karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Kadir ÖZKAYA

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
Basri BAĞCI

Üye
İrfan FİDAN

KARŞIOY GEREKÇESİ

1. 9/7/2021 tarihli ve 7332 sayılı Kanunla 5199 sayılı Hayvanları Koruma Kanunu'na eklenen 28/A maddesinin sekizinci fıkrasının birinci cümlesinin Anayasa'ya aykırı olmadığına karar verilmiştir. İptali istenen kural uyarınca “*Sahibi tarafından işlenen suçlar da dahil olmak üzere bu maddede belirtilen suçların işlenmesi halinde soruşturma yapılması Tarım ve Orman Bakanlığının il veya ilçe müdürlükleri tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulmasına bağlıdır.*”

2. Anayasa'nın 56. maddesine göre “*Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.*” Anayasa'nın yapımı sürecinde Danışma Meclisi tarafından “*Sağlık hizmetleri*” kenar başlıklı maddeden ayrı olarak “*Çevrenin korunması*” kenar başlıklı bir madde önerilmiş, bu maddede devletin “*tabii çevreyi koruyucu*” tedbirler alacağı öngörülmüştü. Buna karşılık Milli Güvenlik Konseyi Anayasa Komisyonu iki maddeyi birleştirmiş, gerekçesinde de “*sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama[nın], sosyal bir hak haline dönüştürülmüş*” olduğunu vurgulamıştır.

3. Kuşkusuz hayvanlar, içinde yaşadığımız “*tabii çevre*”nin vazgeçilmez unsurudur. Nitekim Mahkememiz çoğunluğu da hayvanların “*varlıkları itibarıyla sağlıklı ve dengeli bir çevrenin unsurları*” (§ 23) olduğunu belirterek kuralı Anayasa'nın 56. maddesi yönünden de incelemiştir.

4. Bu bağlamda hayvanların korunmasına yönelik yasal düzenlemelerin anayasal dayanağının olduğu açıktır. Bireylerin sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkının etkili bir şekilde korunması, “*sağlıklı ve dengeli çevre*”nin zorunlu unsurları olan hayvanların korunmasını gerektirmektedir. Zira hayvanların korunmadığı bir çevrenin sağlıklı ve dengeli olarak nitelendirilmesi, dolayısıyla insanların böyle bir çevrede yaşama hakkının korunduğu söylenemez.

5. Hayvanların korunması zorunluluğunu insanın sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkının korunmasına dayandıran görüş, hayvanlara yönelik “*araçsal*” bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Bu araçsal yaklaşımın ulusal ve ulusalüstü yargı organlarına hâkim olduğu bilinmektedir. Sözgelimi Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi bir hayvan hakları aktivistinin “*Matthis Pan*” isimli şempanze adına yaptığı başvuruyu kişi bakımından yetkisizlik (*ratione personae*) nedeniyle kabul edilemez bulmuştur (*Stibbe/Avusturya*, B.No: 26188/08, 22/01/2010).

6. Buna karşılık hayvanların bir “*araç*” ya da “*nesne*” değil “*amaç*” olarak birtakım hakların öznesi oldukları görüşü istisnai olarak kabul edilmiştir. Özellikle bazı Latin Amerika ülkelerinde hayvanların hakların “*özne*”si kabul edildiklerine dair yargı kararlarına rastlanmaktadır. Bu kapsamda Ekvador Anayasa Mahkemesi, yakın tarihli bir kararında “*Estrellita*” adındaki maymunun 18 yıldır yanında yaşadığı davacının evinden alınıp bir hayvanat bahçesine götürülmesinden kısa bir süre sonra ölmesi üzerine başlayan yargısal süreçte maymunun yaşam hakkının ihlaline hükmetmiştir.

7. Ekvador Anayasa Mahkemesi söz konusu kararında hayvanların hakların öznesi olduğunu ve hayvan haklarının -kendine has özellikleriyle- Ekvador Anayasasının 71. maddesinde güvence altına alınan “*Doğa haklarının spesifik bir boyutunu oluşturduğu*”nu belirtmiştir. Diğer yandan Mahkeme aynı anayasa hükmünün hayvanların korunması amacıyla her bireye, tüzel kişiliğe ya da topluluğa, “*Doğa adına*”, hukuki süreç başlatma ve kamu otoritelerine başvurma hakkı tanıdığını vurgulamıştır (bkz. “*Estrellita Monkey*” Case, No. 253-20-JH/22, 27/01/2022, <https://animal.law.harvard.edu/wp-content/uploads/Final-judgment-Estrellita-w-Translation-Certification.pdf>, §§ 91, 161).

8. Ülkemizdeki anayasal duruma döndüğümüzde, Anayasa’nın gerek 56. maddesinin, gerekse de tabiat varlıklarının korunmasını güvence altına alan 63. maddesinin, “*tabii çevre*”nin korunması ve geliştirilmesi gerektiğini özellikle vurguladıkları belirtilmelidir. Bunun dolaylı da olsa bir “*çevre hakkı*”nın varlığına işaret ettiği, bu kapsamda da hayvanların ve haklarının korunması gerektiği söylenebilir.

9. Doğal çevrenin korunması ve geliştirilmesi görevi, anayasal düzeyde “*hak öznesi*” olup olmadıklarından bağımsız olarak, hayvanların korunması yükümlülüğünü beraberinde getirmektedir. Kuşkusuz hayvanların korunması onlarla aynı dünyayı ve çevreyi paylaşan insanlara, topluma ve onun örgütlü hali olan devlete düşen önemli bir ödevdir. Hayvanların korunması bakımından devletin negatif yükümlülüğü kamu gücü kullananların hayvanlara hukuka aykırı şekilde davranmaktan kaçınmasını, pozitif yükümlülüğü ise bir yandan bu tür davranışları önlemek için gerekli tedbirleri almayı diğer yandan da hayvanlara karşı suç işleyenleri etkili şekilde cezalandırmayı gerektirmektedir.

10. Nitekim dava konusu kuralın da içinde bulunduğu 7332 sayılı Kanun’un genel gerekçesinde hem hayvanlara yaklaşımın değiştiği hem de onların korunması için caydırıcı cezai yaptırımlara ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır. Gerekçede öncelikle, BM Hayvan Hakları Evrensel Bildirgesi gibi uluslararası belgelere atıf yapılarak “*hayvanların yaşama ve kötü muameleye maruz kalmama gibi temel haklara sahip oldukları*” ve insanlığın “*hayvanın bir mal veya eşya olarak kabul edildiği anlayıştan, bir can olarak değerlendirildiği perspektife evrilmiş ve tüm hayvanların yaşamlarının güvence altına alınması yolunda önemli mesafeler katetmiş*” olduğu belirtilmiştir.

11. Öte yandan gerekçeye göre kanun teklifinin amacı “*bir can ve dost olarak kabul ettiğimiz hayvanların daha etkin bir şekilde korunması*”dır. Bu amaca matuf olarak “*hayvanlara yönelik haksız eylemlere karşı caydırıcı yaptırımlar belirleme*”nin onların korunması bakımından oldukça önemli olduğu vurgulanmıştır.

12. İptali istenen kural tam da yaptırımların caydırıcılığı noktasında problemlili görünmektedir. Kuralın da içinde bulunduğu Kanun, yaptırımları öngörmüş ancak bunların etkin şekilde uygulanmasını sağlayacak güvenceleri maalesef eksik bırakmıştır. Başka bir ifadeyle “*bir can ve dost*” olarak kabul edilen hayvanların korunmasına yönelik değişikliklerde onları bir “*mal veya eşya*” olarak gören eski anlayışın izleri silinememiştir.

13. Bu bağlamda dava konusu kural ile gerekçede ortaya konulan yaklaşım en az iki nedenle bağdaşmamaktadır. Birincisi, hayvanlara yönelik suçlara ilişkin yargılamayı idarenin yazılı başvurusuna bağlayan kural, haksız eylemlerin cezasız kalmasına yol açabilecek mahiyettedir. Başvuru yapıp yapmama konusunda tüm takdir idareye aittir. Başvuru yapmaya karar verdiğinde de bunu şifahi olarak yapması mümkün değildir.

14. Kural ve gerekçe arasındaki bağdaşmazlığın ikinci yansıması *sahipli* hayvanlar ile *sahipsiz* hayvanlara karşı işlenen suçların soruşturulmasında ortaya çıkmaktadır. Dava konusu yapılmamakla birlikte, iptali istenen cümlenin de içinde bulunduğu fıkranın dördüncü cümlesinde sahipli hayvanlara karşı belli suçların başka kişiler tarafından işlenmesi halinde hayvan sahibinin şikayeti üzerine de soruşturma yapılacağı öngörülmektedir.

15. Halbuki sadece *sahipli* hayvanı öldüren, işe yaramayacak hâle getiren veya değerinin azalmasına neden olan kişilerin cezalandırılmasını düzenleyen Türk Ceza Kanunu’nun 151. maddesinin (2) numaralı fıkrası 7332 sayılı Kanun’un 17. maddesiyle yürürlükten kaldırılmıştır. “*Mala zarar verme*” başlığı altında yer alan söz konusu düzenlemenin ilga edilmesi, hayvanları “*mal*” olarak değil, “*can*” olarak gören yaklaşımla uyumludur. Buna karşılık soruşturma başlatılmasına ilişkin olarak sahipli/sahipsiz hayvan ayrımı yapılmasını aynı yaklaşımla telif etmek mümkün değildir.

16. Esasen hayvanlara yönelik suç teşkil eden eylemlerin asıl ve doğrudan mağduru bu eyleme muhatap olan hayvanlardır. Hayvanlar hissedebilen ve bu anlamda acı çekebilen varlıklardır. Nitekim yaklaşık iki yüz yıl önce Jeremy Bentham’ın belirttiği gibi, hayvanlara muamele konusunda sorulması gereken soru ne “*akledebiliyorlar mı?*” ne de “*konuşabiliyorlar mı?*” olmalı; doğru soru “*acı çekebiliyorlar mı?*” olmalıdır (J. Bentham, *An Introduction to The Principles of Morals and Legislation*, Hafner Press, 1948, Chapter XVII, § 1, No. IV, dipnot 1, s. 311).

17. Acı çekebilen varlıklar olduklarında şüphe olmayan hayvanların hukuk tarafından etkili şekilde korunmaları gerektiği izahtan varestedir. Diğer yandan hayvanların aynı zamanda ekonomik değeri olduğu, dolayısıyla onların haksız yere öldürülmesi ya da yaralanması durumunda sahibinin de “*mağdur*” olacağı yönündeki anlayış da dava konusu kuralı haklılaştırmak için yeterli değildir. Sahipli hayvana yönelik haksız eylemin “*mağdur*”u olarak hayvanın sahibinin şikayetiyle de soruşturmanın başlatılması anlaşılabilir. Bununla birlikte sahibi tarafından “*sahipli*” hayvana ve herhangi bir kişi tarafından “*sahipsiz*” hayvana yönelik hukuka aykırı eylemin mağduru da aynı zamanda sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahip olan *herkestir*. Dolayısıyla hayvanlara karşı işlenen suçlarda mağdurların şikayetleri esas alınacaksa herkesin doğrudan savcılığa şikâyette bulunabilmesi gerekirdi.

18. Yukarıda belirtildiği gibi sağlıklı ve dengeli çevrede yaşama hakkı, hayvanların etkili şekilde korunması amacıyla bir yandan devlete negatif ve pozitif yükümlülükler diğer yandan topluma ve onu oluşturan bireylere ahlaki ve hukuki görevler yüklemektedir. Arthur Schopenhauer ahlakın temellerini açıklarken hayvanlara merhametin karakter güzelliğiyle yakından ilgili olduğunu, bu anlamda yaşayan canlılara vahşice davrananların “*iyi insan*” olamayacağını belirtmiştir (A. Schopenhauer, *The Basis of Morality*, trans. A.B. Bullock, London: Swan Sonnenschein & Co. Ltd., 1903, s. 223).

19. Dava konusu kuralın da içinde bulunduğu Kanunla bu ahlaki ödev hukuki ödev dönüşürmüş ve bunun ihlali cezai yaptırıma tabi kılınmıştır. Bu şüphesiz oldukça önemli ve olumlu bir gelişmedir. Ancak hayvanları korumaya yönelik ahlaki ve hukuki ödevin bir boyutu da hayvanlara karşı işlenen suçların etkili şekilde soruşturulmasına katkı yapmaktır. Bunun için de söz konusu suçlara şahit olanların *savcılıklara* suç duyurusunda bulunmalarının engellenmemesi gerekirdi.

20. Diğer yandan hayvanların korunması konusunda duyarlı kişilerin veya kuruluşların doğrudan savcılığa şikayette bulunmaları yerine, Tarım ve Orman Bakanlığı İl veya İlçe Müdürlüklerine başvurmaları zorunluluğunu getiren kuralın gerekçesi de anlaşılammaktadır. Kanun'un ne genel gerekçesinde ne de madde gerekçelerinde bu konuda herhangi bir açıklamaya yer verilmiştir.

21. Çoğunluk görüşünde savcılıkların ve yargının işyükünün artma endişesinin belirleyici olduğu söylenebilir. Ancak bu durum kanun koyucunun “*can ve dost*” olarak gördüğü hayvanların *etkin* şekilde korunması yükümlülüğünün tam olarak yerine getirilmemesinin gerekçesi olamaz. Birçok konuda olduğu gibi, savcılıklarda da konuya ilişkin özel büroların kurulması gibi bazı tedbirler alınarak hayvanlara yönelik suç teşkil eden fiillerin hızlı ve etkili şekilde soruşturulması ve kovuşturulması mümkün olabilir.

22. Dava konusu kural Anayasa'nın 56. maddesinin dışında, 2. ve 7. maddelerine de aykırılık teşkil etmektedir. Anayasa'nın 2. maddesinde korunan hukuk devleti keyfi uygulamaları engellemek ve öngörülebilirliği sağlamak amacıyla kanunların açık, net ve belirli olmasını gerektirmektedir. Anayasa'nın 7. maddesinde güvenceye alınan yasama yetkisinin devredilemezliği ilkesi de bir konuda temel ilke, esas ve şartlar kanunda belirlenmeden, o konunun düzenlenmesinin idareye bırakılmasına izin vermez.

23. Kural yeteri kadar açık ve belirli değildir. Muhakeme şartı olarak belirlenen, “*Tarım ve Orman Bakanlığının il veya ilçe müdürlükleri tarafından Cumhuriyet başsavcılığına yazılı başvuruda bulunulması*” mekanizmasının nasıl çalışacağı, müdürlüklerin re'sen mi yoksa vatandaşlardan gelen şikayetler üzerine mi harekete geçebileceği, kişilerin şikayetlerinin nasıl değerlendirileceği, yazılı başvuru yapılıp yapılmaması konusunda takdir yetkilerinin olup olmadığı, varsa bu takdir yetkisinin hangi ilke, kriter ve şartlara göre kullanılacağı ve söz konusu müdürlüklerde hayvanlara karşı işlenen suçlar konusunda uzmanların istihdam edilip edilmeyeceği gibi hususlarda hiçbir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple her türlü keyfi uygulamaya sebebiyet verecek şekilde belirsizliklerle malul kural Anayasa'nın 2. maddesine aykırıdır.

24. Öte yandan hayvanların korunması bakımından son derece önemli olan soruşturmaya ilişkin bu hususlar çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenebilir. Ancak temel esasları kanun yerine alt düzenleyici işlem olan yönetmelikle yapmak bir yandan yasama yetkisinin devri, diğer yandan da yargısal denetim merciinin değiştirilmesi sakıncasına neden olmaktadır. Dolayısıyla kural bu haliyle Anayasa'nın 7. maddesine de aykırıdır.

25. Belirtmek gerekir ki, hayvanların anayasal ve yasal düzeyde korunmasına dair tartışmalar dünyanın her yerinde olduğu gibi bizde de devam etmektedir. Esasen bu, aynı çevreyi paylaştığımız ve onun doğal unsuru olan hayvanlara bakışın şekillendirdiği sürekli bir tartışmadır. Nitekim geçen yüzyılın en etkili düşünürlerinden Jacques Derrida “*hayvan meselesi*”ni sürekli ilgilenebilmesi gereken bir konu olarak görmüştür (J. Derrida, *The Beast and the Sovereign*, Vol. I, trans. G. Bennington, Chicago: The University of Chicago Press, 2009, s. 20).

26. İptali istenen kuralın da içinde bulunduğu 7332 sayılı Kanun'un genel gerekçesinin ilk cümlesinde ifade edildiği gibi “*Mazisi, hayvanlar için vakfiyeler oluşturmak, kuş evleri, hastaneler*

Esas Sayısı : 2021/97

Karar Sayısı : 2022/36

ve barınaklar inşa etmek, kırsala yiyecek bırakmak gibi iyi örneklerle dolu olan milletimiz, günümüzde de hayvanların korunması bakımından önemli mesafeler kat etmiş ve gelişmiş diğer ülkelerde olduğu gibi hayvanların korunmasına yönelik müstakil bir kanun kabul ederek bu alana verdiği önemi göstermiştir.” Kuşkusuz hayvanların korunmasına yönelik müstakil bir kanunun çıkarılması önemli, ancak yeterli olmayan bir adımdır. Kat edilmesi gereken daha çok mesafe vardır.

27. Hayvanların korunmasına yönelik yasal düzenlemelerin bilhassa devletin pozitif yükümlülüklerini yerine getirmesini sağlayacak nitelikte olması gerekir. Bu anlamda hayvanlara karşı suçların etkili şekilde soruşturulması ve kovuşturulmasını engelleyen dava konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğundan iptal edilmesi gerektiği kanaatindeyim.

28. Açıklanan gerekçelerle kuralın Anayasa'nın 2., 7., ve 56. maddelerine aykırı olduğunu düşündüğümden red yönündeki çoğunluk kararına katılmıyorum.

Başkan

Zühtü ARSLAN